



ILLETAK JOAZ

Egia da, neure idazle-bizitzan askotan jo bear izan dot ilkanpai nagusia. Adizkideagandik banatze ordua garratz jat beti be, baita olakoaren eriotz-izparrara emote. Gehiago, olerkari batena danean, odol-tantaz gorritzen daust barrua.

Asko ez dala esan euskun, ilurrean beintzat, bere azken agurra, ni konturatu be egin barik (kanpoan bait nintzan), ba-noa be esan barik. Eta au beti dozu gogorra. Egia ez ete?

Antxiña-antxtiñatik giñan adiskide samur. Bera gaztetxo, Donostiko Seminarioan ikasle eta ni Larrea'n, Karmel'en zuzendari, ak eroadan onen ardurea, ainbat arpide barri zuzeendu eta auron arpide-kontua zintzo-zintzo jaso ta niri bialdurik. Mesede-egille egiaz-egiazkoa zan niretzat; arrezkero guztian, erioztzararte, ez jatan iñoiz be eten edo otzitu alkarganako lotura bikaiña. Gerozkoran orobat ez bedi ez eten ez otzitu su orren kemena. Emen bai datorrela egoiki, esan eder au: "Egun aundirarte!".

Mezakotuta laster, Aizarna'ko parrokira bialdu eben, an egin neutsozan ainbat ikustaldi pozgarri, gero urteetan Errexil'en, ango jai eta omenaldietan alkar agurturik. Beti lagun eta langille zintzo. Nik noznai benetan maite izan dodazanak: txori-kantak udabarrian kantaria erekarten. Zein emen zein an, gizarte zabaleko gure Jesus.

Euskal arazoa jakon eder umetatik. Gurasoen altzoan ikasitako euskera, obeto ikasi, jantzi ta edertzen alegindu zan bizitza guztian. Eta idatziz ikasi oi da batez be. Luma atzamar artean, irakurteak laguntza ederra emoten dausku ortarako; nik dakidala, Aita L. Akesolo'k olan jardun eban geienik. Irakurri eta irakurriz jausten ziran itz, esakun eta pentsamentu urtenenak eskuratuz txortak egiñik, onek benetan laguntzen dautzu, zeure idazkera landu ta jantzi dotorez apaintzeko.

Euskal langille aspergaitza genduan Gaztañaga; idaz-lanak poz berezia ekartsona. Atsegin jakon Zaitetik argit ratzen eban "Euzko-Gogoa" eta an asi zala esan geinke bere idazle-joera, baita laguntza be, eta idazle ta laguntzaille lez agiri jakun aren orrietan. Gero "Jakin", "Laiaketan", "Zeruko Argia", "Agur", "Karmel", "Olerti", euskal aldizkari onein ateak zabalik eukazan; azkenez, al, alean, Naparroa'ko euskaldunak izan ditu gogotan, ango egunkariei euskal lanetan lagundutik. Labur, ari ta oni laguntza ezarriz bizi izan jaku.

Idazlea geienetan pozik jatzu asten. Augaitik nik ezin neinke ori autortu, ez dakit eta; alan be, Olerti asi zanetik, or dogu geure poesi-saillean. "Zortzikote"-n (1962, I-II), "Musika" iru sailleko lan bikain au daukazu.

“Musika... Jo ta jo tan-tin-tan pianoa...
Aurrea illun... zeru-izar antzekoa
nun nai: bide, baserri, ta bertako zelai.
Pianoa xamurki tin-taneean alai.
Egunberri-abestik datorkit burura...
Goxo ta eder aztuz, maiz naute lillura.
Entzumen-uts, entzuten neukaten arduraz:
Barnera bilnaizen au, ta biotz-ikaraz,
lerte-zurren bakoitzez. Ardo goxo moskor
lez nigan, zoratzen naun pil-pil kilimakor.

Abestiok, Gauzonez soillik, aal entzun...
Tamala! Zertan Jainko'k musikari enindun...?
Barrena, kilima-gose...: zoramene-egarri,
zentzumenez... Abesti-eske nago larri.
Nai ainbat aldiz... naizu... beti entzuteko...
Musika nik nerekin... zeru!... ibiltzeko...!
Jainko, entzuidazu, ba, jar abesle-eztarri... !!
Zertan, Musika-Iturri, ez ni musikari...?

Oler-lan au ez ete eder-legeak zainduz egiña? Irudimena arrotzen dau, Barruan daroan kemenari sua emoten dautso, buruko adoreari indar betea eta biotzari galda. Zeuk be al dozula orrenbeste? Egia? Eta egiten ete? Gure izketa aberasteko, al izan eta biderik artu ez? Jokera ona al dozu? Onela edo, poeta eta zorazka, danok ei gara pizkat.

Olerki polit bat osotzeko, ez dozu bear neke aundirik. Eguneroko zer daukagun zer arrunta, buruz jaso ta biotzez berotua; gauza lau eder bat edergozo adierazoa. Pianu-joten ziarduela, begira zelako burutapenak eta biozkadak jagi jakozan. Eta zuk: “Neuk be ez egingo beste ainbeste?”. Zergaitik ez dozu biri-biltzen poesi-lan xume atsegingarri dana?

Ezta naiko orraitino neu be olerkari naz esatea; jakintza ta zientzi guztietarako lez, teknika, gauzea zelan osotu bear dan jakin. Poeta edo bertsolari arnasa, dei berezizat, gaztetan barne oartzen dauanak gai orri ekin bear dautso, eta ekiñaz-ekiñaz, teknika lortzen da.

Gaztañaga'k bezela, bear bada? Ak beintzat, eguneroko ikas-arazoa albora itxi barik, euskal literaturari be berea emon oi eutson, eta pitean potean poesi laburrak idatziz, euskerari, bai bertsoz eta bai itz lauz jardunik, benetako gozotasuna (ori derakusu aren lanak) daroenik ezin. Jokabide orrek, izan be, berez garoaz idazle jator izatera.

Esana dot lendik be, irakurriz, idatziz eta ikusiz, or gu egiñik idazle bipil. Iku-siz? Bai, eta ez kaskar. Bai aldea ibiltari batetik bestera. Egun batzuk dirala, egun atsegiñez, Leire'tik izan nintzan, lagun bigaz; andik aste bira, or gu geure ibilladiari eragiñez; urla guztiz barritsu egun aretan ikusitako ederrez, sandiari ez eutson ekarri guk irurok igarotako egunak. Eta irurok, urliak, sandiak eta nik, bide, erri, oroigallu eta leku bardiñak ikusi ta miretsu genduzan. Zer dala-ta diferentzi ori, gero geure txango atsegiña barriro azaltzean?

Or untzea! Ni ara nai ona jo, begi-luze noakizu; lagunak ez ainbeste, urrean. Idazle danak asko ikasi oi dau ibilliz. Zinema mintzean letxe josten jakoz gauzak begi-luzeari, eta olan ez dana len bezela geratzen da, ezer barik.

Errexil lur eta baztar bikaiña, ementxe osotu eban urte askoz bere arima zaintza: maite zitun bere ardiak, eta oneik be euren aldetik maite eben, eza-gutzen ebelako, aren leialtasun zuzena, erritarrak, euskal lana, zuzentasunaren baratzean. Egiatzko miñetan itxi ebezan aren eriotzak. Jainkoak noizik bein bialtzen dabezan artzañak. Guk naigabez eroan arren, egin bedi beti guraru aundia.

Igaz gabon-aurretxoan eski euskun Euskerazaintzakoai, azken urteotan osotoriko liburu mardula; euskal literaturari azken egunetan egindako opari biguna, euskera ta eleizearentzat ezin ohea.

Langille zorrotza zan Jesus, eta olakoak goizetik gabera, minutu ta ordu guztiak neur-azoak ebazan. Iñoiz bere ez naste eta zer-urtengo; neurriz eta eraren muga-barru jokatzek on ederrak dakaz; origaitik iñoan gure idazleak: "Aldez-aurretik egizu eguneroko lan-eraketa bat". Erramiña damost niri goizero zeri oratu ez dakiela dabilzanak. Eguneroko eraketa neurritsuz ba'diardugu, igarri barik zenbat gauza garrantzitsu dagitzan gure kemen adoretuak!

Ona beste kontseju sakon bat arek emon oi ebana: "Beti toki berean eta ordu beretan ikasteaikastea, oso mesedegarri da". Neuk be enenkian olakorik, baiña au irakurri ondoren, pentsa ta pentsa nabil, eta ondorioz egia dala deritxat. Nik neure gela ixillean, geienez beiñik-bein, ikasi, idatzi ta irakurren dot, eta ementxe dagit ondoen neure eguneroko jarduna; alan be, ortu ederra daukat gelapean eta jatsi oi naz ez gitxitan, orain zartzaroan atan be, eta an ez dot izaten ainbeste giro buru-lanerako, txoriak, zugatzak, lorak, gogoia arin galdue-eragiten daustelako; ibilliz datorkidazan gogai bikaiñak papereratzan sarri ego-kitu bear neure egoitza berezian.

Auxe beste doe bat, Gaztañaga'k eukana: filosufu genduan. Berau galtzeak, jakiña, min emoten. Min ikasgarri izan bekigu.

AITA ONAINDIA

Serbitzu ta on egiten beti,
alde guztietan ixilla;
jaio ta bizi diruz beartsu,
otoitz berotan abilla...
Artzai on izaten saiatu zana,
Artzai on izanez emendik joana.

Gurasoengandik artutako ondorea,
zitian egia ta zuzenbidea.
Bere biotzeko maitasun aundiz lotuak:
Jesus, Maria ta bere Eliza Ebanjelioan,
Euskalerrria, ta Euskal garbia mundugiroan.

Aita ona: ar ezazu zure etxean,
emen ibili zana lanpean.
Ar ezazu betiko argian,
zuzentasunaren egian.